

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1928 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i anledning av väckt motion, I: 50, om utredning angående landets tillgångar av för brytning och bearbetning lämplig granit m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess *andra* tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 50, hava herrar *Sigfrid Hansson* m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående i landet befintliga tillgångar av för brytning och bearbetning lämplig granit; i vilken utsträckning landets granitbestånd befinner sig i kronans, bolags eller enskild ägo; samt huruvida det nu förhärskande brytningsförfarandet kan anses i en snar framtid äventyra stenindustriens bestånd.

Motionen.

Beträffande motivering får utskottet hänvisa till motionen.

En utredning om landets tillgångar av för brytning och bearbetning lämplig granit skulle, då en sådan utredning icke kunde anses tillfredsställande utan att omfattande brytningar företoges i en stor mängd av granitförekomsterna, taga en avsevärd tid och vara förenad med stora kostnader. Med hänsyn härtill och då utskottet icke känt sig övertygat om nödvändigheten av en sådan utredning, finner sig utskottet böra avstyrka motionärernas hemställan i denna del.

Utskottet.

Icke heller har utskottet funnit tillräckliga skäl framförda för en utredning om äganderätten till landets granitbestånd, och utskottet avstyrker därför motionen jämväl i denna andra del.

Huvudvikten i motionen synes emellertid hava lagts på frågan om brytningsförfarandet vid stenbrotten och särskilt den s. k. nedskravlingen. Denna fråga är också av intresse. Av motionärernas framställning och av vad utskottet för övrigt inhämtat framgår tydligt, att driften vid stenbrotten i stor utsträckning icke skötts på bästa sätt. De ofta oerhörda skrotstenshögar, som

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 12 saml. 2 avd. 5 häft. (Nr 5.) 1

belamra stenbrottsplatserna, äro nu givetvis ett hinder för utnyttjande av den granit, på vilken de upplagts, och skulle samma uppläggning av skrotsten fortsätta i framtiden, låge häri tydligen en risk för att allt större områden brytningsbar granit bleve omöjliga att bearbeta. Utskottet har emellertid erfarit, att förhållandena nu tendera att bliva bättre. De största skrothögarna bildades under stenindustriens tidigare skeden, då dels den lättåtkomliga graniten förekom i så stor myckenhet, att hänsyn ej behövde tagas till att vissa partier av graniten genom skrothögarna gjordes oåtkomliga för brytning, dels ock de tekniska hjälpmedel, som stodo stenindustrien till buds, ej möjliggjorde en rationellare uppläggning av den skrotsten, som under alla omständigheter måste bildas vid ett stenbrott. Den moderna tekniken har medfört en förbättring härvidlag, och ekonomisk hänsyn har också tvingat till rationellare brytningsförfarande. Särskilt lärer en utveckling till det bättre hava skett vid de större stenbrotten, och då en tendens till bildande av större företag genom sammansläende av mindre gjort sig gällande, synes denna förbättring komma att omfatta allt större del av stenbrotten. Något ingripande nu för att reglera driften vid större stenindustriföretag synes därför ej vara av behovet påkallat. Vid de små, ofta såsom biföretag vid sidan av annan verksamhet bedrivna stenbrotten, torde ett rationellt brytningssätt vara svårare att genomföra, då dessa småföretag näppeligen kunna bära de oundvikliga kostnader, som anskaffandet av nödig maskinell utrustning kräver. Något statligt ingripande mot dessa småföretag är med hänsyn till företagens ekonomi därför icke att anbefalla.

Enligt vad utskottet inhämtat, äges en stor del av stenbrotten icke av det företag, som bearbetar brottet utan detta är av ägaren upplåtet åt företaget på längre eller kortare tids arrende. Ett brytningsförfarande, som omöjliggör eller avsevärt försvårar fortsatt brytning å stenbrottet, länder därför i sista hand ägaren av området till skada. Det bör därför ligga i ägarens intresse att vid arrendets ingående sådana villkor bestämmas angående brytningen och uppläggningsen av skrotstenen, att brytningsmöjligheterna icke efter arrendetidens slut äro förstörda och området ifråga alltså återställes till honom såsom fullständigt värdelöst. Även i de fall, där brottet både äges och bearbetas av ägaren, gälla naturligtvis samma hänsyn mot framtida brytningsmöjligheter. Enligt utskottets förmenande åligger det alltså först och främst ägaren av stenbrottet att sörja för att rationella brytningsmetoder användas, och utskottet håller det också för troligt, att denna uppfattning allt mer gör sig gällande på området i fråga. Ett genom statligt ingripande författningsmässigt ordnat reglerande av dessa förhållanden synes under sådana omständigheter utskottet icke ännu lämpligt.

Därest de förhoppningar, som utskottet ovan uttalat angående en fortsatt förbättring å ifrågavarande område, icke skulle infrias, anser utskottet det vara att förvänta, att frågan ånyo underställes riksdagens prövning.

Med stöd av vad sålunda anförts om åtgärder rörande brytningsförfarandet anser sig utskottet böra avstyrka motionens hemställan jämväl i dess tredje del och får sålunda hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1928.

På utskottets vägnar:

GUSTAF W. ROOS.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Roos, Julin, N. A. Nilsson, Fritiof Gustafsson, Östergren, Granström, Larsén* och *Henrik Andersson*.
